

Спеціалізованій вченій раді Д 08.727.02

у Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ
49000, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26.

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента Мушенка Віктора Васильовича на дисертацію Сороки Лариси Володимирівни на тему: «Адміністративно-правовий механізм реалізації космічної доктрини України», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність обраної теми. Проблема забезпечення національної безпеки є надзвичайно актуальною для українського суспільства серед комплексу проблем сьогодення. Визнання космічного простору як стратегічної сфери повинно спонукати нашу державу до формування та запровадження спеціальних законів та реалізації відповідної державної політики, яка повинна бути спрямована на врегулювання космічної діяльності, а розвиток такої діяльності повинен мати чітке адміністративно-правове урегулювання.

Оскільки Україна входить в нову еру трансформації соціально-економічних та політико-ідеологічних відносин, то концептуальною та нормативною основою космічної діяльності в Україні може стати розроблена та законодавчо закріплена космічна доктрини України. Саме тому, питання забезпечення стійкості всіх систем, зокрема космічної діяльності, є актуальними та необхідним для детального наукового дослідження.

Важливим доробком у справу науково-теоретичного осмислення проблем освоєння космосу та удосконалення системи нормативно-правового регулювання державних управлінських у даній сфері відносин є докторська

дисертація Сороки Лариси Володимирівни на тему: «Адміністративно-правовий механізм реалізації космічної доктрини України».

Аналізоване дослідження визначається актуальністю та своєчасністю оприлюднення, оскільки містить комплексний аналіз науково-теоретичних підходів чинного й ретроспективного вітчизняного законодавства у сфері космічної діяльності, міжнародного законодавства, правил і стандартів щодо здійснення космічної діяльності й практики його реалізації, науково обґрунтовані положення та висновки, які сприятимуть покращенню результатів регулюючого впливу галузі адміністративного права на суспільно-політичні відносини.

Дисертантом визначено правильно мету дослідження, яка полягає у тому, щоб на підставі фундаментального аналізу теоретичних концептуальних засад та адміністративно-правових інструментів виробити нову стратегію розвитку космічної діяльності – Космічну доктрину України, а також надати практичні пропозиції для адміністративно-правового забезпечення реалізації такої доктрини.

Досягненню зазначеної мети дослідження сприяло розв'язання низки завдань, які були визначені автором: розкрити генезу концептуальних напрямів розуміння космічної доктрини у філософському й правовому дискурсах; сформулювати визначення концепту «космічна доктрина України»; здійснити періодизацію становлення й розвитку космічної доктрини України як нормативної формули науково-технічного розвитку держави; проаналізувати стан наукової розробки космічної доктрини України; розкрити значення керівних принципів забезпечення довгострокової стійкості космічної діяльності; визначити адміністративно-правові засади публічного адміністрування сфери космічної діяльності в Україні й сформулювати відповідні дефініції; розкрити науково-практичну сутність основних шляхів владно-організаційної діяльності публічної адміністрації у сфері космічної діяльності в Україні; розкрити сучасний стан і перспективи розвитку космічної діяльності в умовах її комерціалізації; довести

Достовірність результатів дослідження обумовлена поставленою метою та визначеними завданнями такого дослідження, які здобувачка у цілому вирішила. Використання монографічної наукової літератури, вітчизняного і зарубіжного законодавства, статистичних даних дало можливість забезпечити достовірність наукових результатів, викладених у дисертаційному дослідженні, та підтвердити належний рівень обґрунтованості наведених у ньому положень. Опрацювання дисертанткою при підготовці своєї роботи значного масиву наукових та нормативно-правових джерел, в тому числі іноземних авторів, вказує на всебічність та глибинність розкриття теми дисертаційного дослідження, а також є свідченням належного рівня обґрунтованості висновків.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що автором досліджені проблеми адміністративно-правового механізму реалізації Космічної доктрини України та сформовано низку наукових розробок, висновків, ідей, рекомендацій та пропозицій, відмінних від раніше отриманих результатів.

Зокрема, авторкою сформовано концепт «космічна доктрина», під яким розуміється низка самостійних категорій, які мають характерні риси, сукупно формують якісно нову юридичну конструкцію з такими елементами: понятійно-категоріальне розуміння правової доктрини в дискурсі наукових знань та юридична природа космічної діяльності, на підставі цього концепту надана дефініція «космічної доктрини України».

Доведено, що керівні принципи забезпечення довгострокової стійкості космічної діяльності повинні стати нормативною основою нової космічної доктрини України, при виробленні якої необхідно враховувати специфіку космічної діяльності, зокрема те, що вона може мати певні нормативні обмеження, які мають відповідати міжнародним стандартам і визначати роль кожного учасника з урахуванням особливостей його статусу.

Для врегулювання інформаційних правовідносин у сфері космічних технологій запропоновано прийняти спеціальний Закон України «Про державні гарантії в умовах цифрового розвитку України», в якому

встановити, що виробництво штучного інтелекту та нейросистем має бути ліцензованою діяльністю й здійснюватися під контролем держави, а цифрові інститути не повинні обмежувати природні свободи людини.

Запропоновано оновлення моделі вітчизняної космічної діяльності шляхом прийняття основного стратегічного документа досягнення національних космічних інтересів і розбудови космічної галузі – Космічної доктрини України як складової частини національної стратегії розвитку країни.

Отримали удосконалення у дисертації ряд наукових положень та висновків. Зокрема, напрацювання щодо розуміння сутності державної політики розвитку сфери космічної діяльності, як сукупності механізмів адміністративної діяльності публічної адміністрації, об'єктивованих у цільових космічних програмах, де визначені цілі, завдання, заходи, засоби технологічного оновлення національної економіки для розвитку сучасних космічних технологій і проведення наукових космічних досліджень, ефективного використання космічного потенціалу з метою подальшого освоєння космічного простору на основі пріоритету екологічної безпеки й економічних інтересів України. Також удосконалено правову систему вітчизняних державних гарантій забезпечення космічної діяльності, що встановлюють порядок визначення відповідності об'єкта космічної діяльності експлуатаційним критеріям (сертифікація, реєстрація), особливості легалізації суб'єктів здійснення космічної діяльності й вимоги до такої господарської діяльності (ліцензування, дозвільна система), забезпечення заходів безпеки й інші правила забезпечення дієвої та прогресивної космічної діяльності (контрольно-наглядова діяльність) тощо. Стратегічні підходи щодо розширення міжнародних взаємовідносин на базі науки й техніки, які формують загальну стратегію довготривалої співпраці в космічній галузі, що в перспективі може вивести Україну на новий рівень розвитку, підвищити її конкурентоспроможність на світових ринках та ряд інших положень у межах адміністративно-правової науки.

Наукова і практична цінність дисертації. Дане наукове дослідження має велике теоретичне та практичне значення, оскільки авторські ідеї, створюють надійне методологічне підґрунтя для подальших досліджень методів удосконалення сучасного стану адміністративно-правового регулювання відносин дослідження космічного простору в Україні. Аналіз змісту дисертації дає підстави стверджувати, що дисертантка ґрунтовно дослідила питання, визначені метою роботи, досягнула поставлених завдань. Результати та висновки, сформовані здобувачкою, логічно випливають зі мети та завдань дослідження, є достатньо аргументованими, достовірними та придатними для формування оновленої концептуальної моделі нормативно-правового удосконалення засобів, способів та методів державного регулювання космічної діяльності в Україні.

Структура дисертації в цілому відповідає її назві. У дисертації авторкою сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вирішення порушеної наукової проблеми. Отримані наукові результати характеризуються не лише науковою новизною, але й практичним значенням для розвитку космічного та адміністративного права.

Повнота викладу наукових положень дисертації в опублікованих працях. Авторкою дослідження достатньою мірою розкрито основний зміст своєї роботи та здійснено детальне оприлюднення її результатів шляхом опублікування 49 наукових праць, серед яких: одна одноосібна монографія; 21 наукова стаття, з яких 4 статті опубліковано у наукових виданнях інших держав; 3 статті, які додатково відображають результати дисертації; 7 тез доповідей на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах.

Виходячи з кількості здійснених публікацій за тематикою дисертаційного дослідження, слід зробити висновок про те, що наукові досягнення дисертанта у достатній мірі оприлюднені, тобто доведені до відома наукової громадськості України та окремих зарубіжних країн.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Відзначаючи актуальність проведеного автором дослідження, наукову новизну, належний теоретичний рівень, практичну цінність його результатів, а також інші позитивні враження від розгляду дисертації, варто зауважити, що окремі положення роботи носять дискусійний характер.

1. У ході вивчення дисертації нами відмічено певна не логічне по суті використання авторкою різних варіантів однієї правової категорії. Зокрема, у підрозділі 1.1 дисертації здобувачка використовує термін «нова космічна доктрина» та зазначає про особливості розробки «нової космічної доктрини» тощо. Проте, далі у дисертації надається чітка авторська позиція про відсутність на теренах української території космічної доктрини. Видається нелогічним та потребує додаткового пояснення авторська позиція щодо формування «нової» космічної доктрини за відсутності попередньої («старої»). У випадку наявності попередньої космічної доктрини, хотілося б почути запропоновані новели адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у «новій космічній доктрині».

2. У підрозділі 1.2 здобувачка звертає увагу на проблему невідповідності існування класичних земних форм власності для застосування у космічному просторі при здійсненні космічної діяльності. Також визначає, що власність у космосі більше нагадує нульову власність, до якої ще не було пред'явлена вимога чи претензія щодо володіння, користування чи розпорядження тощо. На нашу думку, зазначені правові категорії більш доцільно вивчати у межах цивільного та господарського права, а у межах адміністративного права (наприклад) – для обґрунтування позиції поширення права державної власності на окремі об'єкти космічного простору. Зазначена авторська позиція потребує додаткового пояснення та уточнення щодо приналежності власності до адміністративно-правових понять.

3. Визначається нами дискусійним з історичної точки зору визначення 1919 року початком космічної діяльності в Україні. Звертаємо увагу на той факт, що Українська Соціалістична Радянська Республіка 30 грудня 1922 року приєдналася до договору про об'єднання в одну союзна державу Союз Радянських Соціалістичних Республік. З огляду на даний історичний факт, вважаємо за необхідне надати додаткові обґрунтування щодо позиції здобувачки з питанні визначення точки відліку космічної діяльності України.

4. В підрозділі 2.3. дисертації, досить ґрунтовно аргументовано здобувачкою факт недостатності адміністративно-правового забезпечення розвитку космічної діяльності в Україні та її відповідності міжнародним стандартам і принципам. Однак, деталізація даної проблеми не знайшла свого відображення у підрозділі 4.4., в якому детально описується космічна доктрина України як основний стратегічний документ досягнення національних інтересів та розбудови космічної галузі. На нашу думку, доцільно було б сформулювати пропозиції щодо удосконалення законодавства щодо державних гарантій забезпечення розвитку космічної діяльності в Україні.

5. Пропонуючи способи адміністративно-правового забезпечення відносин у сфері космічної діяльності в Україні, здобувачка вважає необхідним впровадження податкових стимулів у галузі. Послідовно відстоюючи власну позицію, в проекті закону «Космічна доктрина України» (розділ «Мета, принципи і напрями реалізації державної космічної політики») (додаток до дисертації) здобувачкою визначено напрям – удосконалити систему оподаткування. Пропозиція застосування правових механізмів стимулюючого (інвестиційного) оподаткування є досить дієвою у ряді випадків. Оскільки пропозиція здобувачки не містить деталізації, тому потребує додаткового пояснення, які саме податкові стимули (податкові пільги, канікули, застосування нульової ставки тощо) рекомендуються до застосування для забезпечення розвитку космічній галузі України?

Наведені критичні зауваження стосуються лише окремих положень дослідження, мають переважно дискусійний характер і не впливають на загальну високу оцінку дослідження Л.В. Сороки.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам МОН України. Виходячи з вищевикладеного зазначимо, що за актуальністю, повнотою та доступністю викладення наукового матеріалу, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою і практичною цінністю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, за оформленням та обсягом автореферату, дисертація на тему: «Адміністративно-правовий механізм реалізації космічної доктрини України» відповідає вимогам, які встановлені у пунктах 9, 10, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Сорока Лариса Володимирівна на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

професор кафедри загальноправових дисциплін

Київського національного

торговельно-економічного університету,

доктор юридичних наук, доцент

В. В. Мушенко

